

چکیده:

بخش وسیعی از کشور ما را مناطق بیابانی تشکیل می‌دهد که دارای اقلیم سخت و زیست بوم حساس و خطر پذیر دارد و در صورت عدم توجه مدبرانه روز به روز بیشتر از بین خواهد رفت و بر وسعت بیابان‌ها افزوده خواهد شد. این مناطق دارای قابلیت‌های فراوانی برای سرمایه‌گذاری و جذب گردشگر می‌باشد و لازم است فعالیت‌های صورت گرفته در این مناطق با رویکرد پایدارسازی و بیابان‌زدایی صورت گیرد. در این مسیر معماری و شهرسازی چه در مقیاس شهر و چه در مقیاس‌های کوچکتر شامل روستاها و آبادی‌ها نقش بسزایی دارند و با ساخت و ساز هماهنگ با محیط طبیعی می‌توان در این مسیر گام برداشت. ایجاد اقامتگاه و سرپناه برای حضور انسان‌ها کمکی برای حفظ و حراست از منابع طبیعی است. در این راستا توجه به نیازهای انسان امروزی نیز باید مدنظر گرفته شود، برای مثال اتومبیل از اجزای جدایی ناپذیر زندگی امروز انسان‌ها شده است به طوری که استفاده از خودرو علاوه بر رفع نیاز حمل و نقل افراد و بار، به عنوان فعالیت ورزشی و تفریحی نیز مطرح است. اتومبیل سواری خارج جاده‌ای بیابانی، با هیجان و انگیزه‌های خاص خود، دارای جذابیت مخصوص و طرفداران بسیاری است که سبب شکل‌گیری کمپ‌های بیابانی به صورت انفرادی و گروهی و یا سازمان‌یافته برای این ورزش شده است. در کشورهای دارای مناطق بیابانی مانند برخی ایالت‌های آمریکا و یا کشورهای حوزه خلیج فارس، تدارک امکانات لازم، این ورزش را به یکی از جاذبه‌های گردشگری تبدیل کرده است، کشور ما هم قابلیت فراوانی در اتومبیل رانی خارج جاده ای دارد که تاکنون به طوری سازمان یافته و منظم مورد توجه قرار نگرفته است، لازمه ترویج آن ایجاد بستر مناسب برای علاقه‌مندان به این ورزش است، اردوگاه کویری ورزش‌های اتومبیل رانی محلی برای جذب، آموزش و پشتیبانی علاقه‌مندان رانندگی خارج جاده‌ای در مناطق بیابانی ایران اسلامی است. طراحی در مناطق کویری و بیابانی که دارای اقلیم خاص می‌باشند، نیازمند تمهیداتی می‌باشد تا با شرایط محیطی سخت این مناطق مانند: گرمای شدید، درصد بخار آب کم، هوا، حرکت شن‌های روان و ... که مشکلات بسیاری را برای زندگی ایجاد می‌کند مطابق شده، این مسائل سبب می‌شود که برای طراحی و آسایش در این مناطق حتما به مسائل اقلیمی توجه نمود، و از همه پتانسیل‌های محیطی با کمک راهکارهای تکنولوژیک برای رسیدن به این هدف استفاده کرد، تا میزان ائتلاف انرژی به حداقل برسد، به محیط طبیعی ضربه ای وارد نشود، که در آن توجه به رابطه انسان و محیط زیست ضروری می‌باشد، شناخت ویژگی‌های معماری اکولوژیک مناطق بیابانی لازمه‌ی ساخت و ساز پایدار و همساز با محیط در این مناطق می‌باشد. و به تعبیر دیگر رویکرد اکولوژیک در تمامی ساخت و سازهای این نواحی باید مورد توجه قرار گیرد. مطالعه حاضر با نظر بر مفهوم اکولوژی و مولفه‌های اثرگذار و اثرپذیر آن، رابطه معماری و اکولوژی را مورد واکاوی قرار داده است و بر معماری مناطق بیابانی مرکزی و مخصوصا حوزه مرنجاب تمرکز دارد، ابزار گردآوری اطلاعات مطالعات کتابخانه در کتب، مقالات، پایان‌نامه‌ها و ... فارسی و لاتین و همچنین مطالعات میدانی در مورد مصادیق و بررسی مناطق مورد مطالعه بوده است، اطلاعات جمع آوری شده با روش توصیفی، تحلیلی مورد واکاوی قرار گرفته‌اند، و معماری بومی منطقه به عنوان شاهدهی بر یافته مورد بررسی قرار گرفته است و یکی از بهترین منابع اطلاعاتی پژوهش به شمار می‌آید چرا که گذشتگانمان در ساخت و سازهای خود توجه ویژه‌ای به هماهنگی با محیط داشته‌اند؛ از این رو یکی از منابع اطلاعاتی دستیار در این راستا تجربیات آنها می‌باشد.

نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که علیرغم شرایط سخت محیطی این مناطق با شناخت ویژگی‌های اکولوژیک و بهره‌گیری از علوم مهندسی می‌توان شرایط آسایش محیطی انسان را محیا ساخت، با بررسی تطبیقی نظریات محققین در مورد اکولوژی و ویژگی‌های معماری سنتی، مجموعه‌ای از عوامل شکل دهنده معماری اکولوژیک در مناطق بیابانی ایران (حوزه مرنجاب) تنظیم گردیده‌اند و مبتنی بر این آنها الگوهای طراحی اکولوژیک در این منطقه برای استفاده در طراحی مدون گردیده‌اند که در واقع راهکارهای عملی برای عملیاتی کردن مطالعات می‌باشد.

کلمات کلیدی: اردوگاه کویری، ورزش‌های اتومبیل رانی، اکولوژی، معماری اکولوژیک، معماری سنتی کویری ایران.